

Xirolet i la figuera de Menares

Presentació a la Fatarella: 20-4-2013

Pere Martí i Bertran

Tot un goig i un honor poder presentar un nou conte de la col·lecció “Contes de terra i pedra”, i concretament una nova “aventura” d’aquest personatge tan simpàtic com és en Xirolet, a qui tots de ben segur ja coneixeu, si més no pel primer conte de la col·lecció: *Xirolet o el beneit*.

Del nou llibre, *Xirolet i la figuera de Menares*, en voldria destacar 5 aspectes, si m’ho permeteu:

1.- En primer lloc el DISSENY i l’EDICIÓ, la impressió d’obra ben feta, de petita joia, gairebé de bibliòfil, si em permeteu l’exageració, que tenim només de tocar-lo i de passar-ne les pàgines a poc a poc.

Heu vist, per exemple, les figures morades sobre fons blanc de les guardes i portadelles, anteriors i posteriors, que semblen un disseny modernista o preraphaelita? Heu vist les fotografies de fulles de figuera que fan de fons de les pàgines de coneixements? Quina diferència si només hi haguéssim trobat la pàgina en blanc i al damunt el text, una mica eixut ja que no és el literari, sinó el de coneixements! I podria seguir amb més exemples.

L’enhorabona per la feina feta Joan Miró i Ricard Solana.

2.- En segon lloc l’apartat de CONEIXEMENTS, que tanca els volums de la col·lecció i que és un bon complement del text literari ja que dóna una visió molt més àmplia als lectors infantils (i als grans, que també en podran gaudir).

No és gaire habitual en els llibres infantils de trobar aquesta doble combinació, literària i científica, ja que normalment solen presentar-se en col·leccions separades: les literàries i les de coneixements. N’hi ha una altra, de col·lecció, que comparteix aquestes característiques i que vull esmentar, perquè també és feta amb gran rigor i molta cura en tot el que conté, la col·lecció de LIJ “Ales de paper” de l’editorial Lynx, que la crisi ha aturat, com ha aturat tantes coses al nostre país. (Permeteu-me un parèntesi: aquesta maleïda crisi, en el camp de la cultura almenys, està aconseguint allò que no van aconseguir 40 anys de franquisme: llibreries

tancades, revistes clausurades (*Tretzevents, Saó, Revista de Catalunya, Escola Catalana...*), entitats també clausurades o pendents d'un fil, etc.) L'enhorabona Natàlia Eres i Georgina Regàs. Que consti que m'heu fet venir ganes de fer melmelada de figues i sobretot de menjar-ne!

3.- En tercer lloc, la PART ARTÍSTICA, LES IL·LUSTRACIONS que amb el mateix entusiasme i la mateixa professionalitat que als llibres anteriors ha realitzat en Joan Miró. Com que ell ens en parlarà tot seguit, deixeu-m'hi passar una mica per damunt, però deixeu-me'n destacar alguns aspectes que me n'han cridat l'atenció, com a simple observador, com a simple lector: la riquesa i varietat de colors; la vivor dels personatges, tant pel moviment que els sap imprimir com per l'expressió de felicitat que traspuen, tan necessària en la literatura per a infants; i encara voldria destacar-ne la impressió d'obra d'art de grans dimensions que tens quan obres qualsevol de les pàgines i et trobes amb unes il·lustracions a doble pàgina i a tot color, com he dit. Semblen quadres de gran format, d'aquells que et permeten gaudir d'una panoràmica general, d'aquells que tens ganes de veure des d'una certa distància, per gaudir del conjunt de l'obra, però que alhora, si t'hi acostes, són plens de detalls, fins i tot en les il·lustracions aparentment despallades, com pot ser el magnífic dibuix de la figuera de Menares a l'hivern: quin joc de grisos! I com contrasten amb els canvis de colors de les altres estacions! Fixeu-vos, quan tingueu el llibre a les mans, en la suavitat dels verds de la primavera, en la lluminositat, passada pel sedàs de les fulles de la figuera, de l'estiu (un joc de llum i color que no sé com has aconseguit, Joan, ja ens ho explicaràs); i què no he de dir dels vermells, taronges i torrats de la tardor! Petites joies que, us ho confesso, no em faria pas ben res de tenir penjades al menjador de casa o a l'estudi. L'enhorabona, Joan Miró, que per molts anys puguem gaudir de la teva obra pictòrica.

4.- En quart lloc, i fonamental no cal dir-ho, l'ASPECTE LITERARI, EL TEXT NARRATIU, que gràficament gairebé passa desapercebut, limitat a una línia a peu de pàgina, en unes pàgines dominades, com he dit, per les il·lustracions d'en Joan. Es tracta d'un text breu, molt elaborat, que fa bona la dita popular que al pot petit hi ha la bona confitura, i mai millor dit!; o si voleu la màxima o aforisme, que de totes maneres s'ha anomenat, que va escriure Baltasar Gracián i que s'ha fet popular en espanyol: "Lo breve, si bueno, dos veces bueno".

I per què és un text literari tot i ser tan breu i aparentment tan prosaic? (Ens parla, fonamentalment, de la figuera de Menares i de com agrada a en Xirolet collir-ne figues i menjar-se-les fins a empatxar-se'n). És literari per la voluntat clara de l'autora, la Fina Font, de crear bellesa a través de la matèria primera pròpia de la literatura, la PARAULA. I ho aconsegueix, tant per la precisió del llenguatge i el registre que hi utilitza, com pels recursos que hi fa servir: els paral·lelismes, les enumeracions, i fins i tot la personificació d'aquest arbre que, com veurem tot seguit, en l'últim punt que vull destacar, és més que un arbre. Per això la Fina escriu, al quadre, si em permeteu d'anomenar-lo així, de la tardor: “a la tardor seu i bada quan li cauen totes les fulles”. No diu “quan en cauen totes les fulles”, tot i referir-se a la figuera i no pas a en Xirolet. Hi utilitza una personificació pronominal que ens fa veure l'arbre amb uns altres ulls, com fa Josep Carner al conegut poema “Els albercocs i les petites col·lidores”. Aquests recursos, així com la utilització de frases fetes i d'un llenguatge molt arrelat al territori (llépol, a propet, pedrís, sa iaia...) són mostres del to marcadament popular que l'autora ha volgut donar al text, perquè, com també s'esdevé en els altres contes de la col·lecció, tots estan inspirats en la cultura popular, en les tradicions de la Terra Alta, en aquest cas.

Hi ha un altre aspecte a tenir en compte, a l'hora de qualificar el text de la Fina Font de literari: la voluntat de transformar la realitat mitjançant la seva obra, més que no pas de reproduir-la, per molt que sigui una obra de caire realista. (Si em permeteu un altre parèntesi us diré que me n'he adonat de seguida, perquè la meua obra per a infants i joves també és clarament realista i també té aquesta voluntat transformadora més que reproductora o mimètica). I per què ho dic tot això, us deveu preguntar? Doncs per destacar el cinquè i últim aspecte que en vull destacar:

5.-La voluntat de RECUPERAR, DIVULGAR, DIGNIFICAR EL PATRIMONI CULTURAL d'aquestes terres i, doncs, d'aquest país. Perquè un aspecte fonamental d'aquest conte, no en tinc cap dubte, és la divulgació d'un patrimoni molt ric i poc valorat com és, en aquest cas, el dels arbres monumentals, el dels arbres que formen part de la història d'un poble, d'una comarca, d'un país. I no hi ha dubte que la figuera de Menares ja en forma part, i d'ara en endavant encara més perquè haurà esdevingut personatge literari gràcies a les paraules, gràcies a la voluntat de la Fina Font.

I val a dir que en això és un text molt original dins de la literatura infantil; perquè hi ha força títols, i col·leccions i tot, pensades per apropar l'art, l'arquitectura, la música als infants, però que jo sàpiga n'hi ha ben pocs que pretenguin apropar-los el patrimoni natural, i encara menys el patrimoni que representen els arbres singulars, monumentals, que trobem repartits pel territori com una mostra més d'allò que hem estat, som i serem.

L'enhorabona, doncs, Fina Font per la part que també et toca en aquesta petita joia visual, plàstica, literària, culinària, etc. etc. etc. que és *Xirolet i la figuera de Menares*.

Gràcies a tots vosaltres per haver-me escoltat, i no dubteu d'emportar-vos a casa un exemplar del llibre, per a la vostra biblioteca personal: no us en penedireu gens.